

Luke 6

Dagny Juel (1867 – 1901) – forfatter fra Kongsvinger

«Jeg har drukket av din dype brønn
En natt mens månen stor og blodig
Brant mellom furutrærnes krumme grener»

Dagny Juel var eksentrisk, smart, fri og full av liv. Hun rømte fra en tradisjonell borgerskapstilværelse i Norge, og søkte mot kunsten og Berlin. Hun var Strindbergs fortrolige og Edvard Munch venn. Hun skrev kraftfulle, erotiske dikt om kvinnes begjær, lyst og seksualitet, og 34 år gammel døde hun av én av de mest alminnelige dødsårsakene for unge kvinner – hun ble drept av en mann hun hadde avvist.

«Jorden åpner sitt brede skjød
Og frem strømmer sydende floder:
Funklende blomster
I regnbueprakt
Blod og ild!
Med redselens makt
Hever de sin arm mot de lysende kloder.»

Dagny Juel vokste opp i herskapshuset Rolighed i Kongsvinger, sammen med tre søstre. Rolighed var stedet Juel alltid vendte tilbake til, og det var her hun fødte sine to barn – Zenon og Iwa. I dag er det Kvinnemuseet som holder til i Dagny Juels barndomshjem.

I 1892 reiser Dagny Juel til Berlin for å studere piano. Hun var på dette tidspunktet god venn med Edvard Munch, som hun hadde møtt i Kristiania noen år tidligere, og det var Munch som introduserer Juel for bohemen og kunstnerne på den kjente kafeen Zum Schwarzen Ferkel. Her vanket blant annet August Strindberg og den polske forfatteren Stanisław Przybyszewski – begge disse mennene skulle få stor betydning for Dagny Juel.

Året etter hun kom til Berlin debuterte Juel som forfatter, med novellen Rediviva (gjenopplivet).

«Jeg så ham og visste i samme nu at jeg måtte eie ham, at det skulle være mitt livs store, dype innhold.»

«Og så ble jeg hans, og han ble min, og hun som stod imellom oss, - drepte vi.»

Juel var den første norske kvinnelige forfatteren som skrev i jeg-form. Hun satte ord på kvinners begjær, tiltrekning og lyst, i en tid der kvinner i litteraturen var passive mottagere av

menns begjær. Dagny Juel skrev om kvinner som handlet. Som tok affære. Som tok for seg. Som krevd. Som elsket, eide og drepte. Folk ble rasende!

Den svenske botanikeren Bengt Lidfors skrev til August Strindberg «Juel har valgt sin måte å takle det på, og har grepet til pennen i stedet for kuken. Hun skriver noveller om kjærlighet, hor, mord og andre laster.»

På dette tidspunktet hadde August Strindberg både sterke følelser for - og sterke meninger om Dagny Juel. De to kjente hverandre godt. Like etter at Juel kom til Berlin hadde de to innledet et forhold, mens Strindberg fortsatt var gift med den østerrikske forfatteren Frida Uhl.

Svenske Strindberg hadde falt pladask for norske Juel. Hun var smart, hun var vakker, hun var en han kunne prate med på morsmålet sitt. Juel forstod ham. Hun ble hans fortrolige, og han ble hennes elsker. Og så avsluttet Juel forholdet fordi hun syntes Strindberg var for gammel og tjukk. Det tok ikke Strindberg så veldig bra. Han svarte med hat og skam. Han fortalte vennene sine at Juel var en slange og en hore som lå med alle menn hun møtte. Han sa hun hadde forført ham fordi hun likte å ødelegge menn og familiene deres.

«Dette gjemte og forfrosne savn
Strekker sine hender og meg frister:
Og alt blir angst, mens elven lister
Blek og dødsstum gjennom dalens havn.»

Etter affæren med Strindberg møtte Juel den polske forfatteren Stanislaw Przybyszewski, dette var mannen hun snakket om i debut-novellen, Rediviva. Det var Stanislaw Przybyszewski hun vil eie. Det var ham hun vil ha. De giftet seg og fikk to barn og Dagny Juel fortsatte å skrive. De første årene levde de en rotløs tilværelse, de reiser rundt i Europa, men hadde en slags base i Berlin og på Rolighed i Kongsvinger, før de i 1898 flyttet til Kraków.

I Kraków ble Dagny Juel, som hadde vært så fri, stadig mer bundet og fanget i ekteskapet, låst inne i datidens kjønnsroller med ansvar for hjem og barn, samtidig som Przybyszewski fikk dyrke forfatterskapet sitt. I tillegg er Przybyszewski notorisk utro. Til slutt fikk Juel nok, og de to gikk fra hverandre.

Åre etter, sommeren 1901 ble Juel og Przybyszewski invitert til Tbilisi i Georgia av deres felles venn Wladyslaw Emeryk - som lenge har vært forelsket i Juel. Planen var at Juel skulle dra i forveien sammen med Emeryk og sønnen Zenon, mens Przybyszewski og datteren Iwa skulle skal komme noen dager senere. Tiden i Georgia skulle Juel og Przybyszewski bruke til å reparere det havarerte ekteskapet.

I Tbilisi ventet Dagny Juel på en ektemann som aldri kom. Hun hadde reist uten pass og penger, det skulle Przybyszewski ta med seg når han kom. Hver dag gikk Dagny Juel til togstasjonen, men Przybyszewski dukket aldri opp. Han hadde i stedet reist til en av elskerinnene sine.

5. juni 1901 ble Dagny Juel skutt og drept av Emeryk - etterpå tok han sitt eget liv. Fem år gamle Zenon var tilstede i leiligheten da drapet skjedde.

«Rastløse skyer jager
Over min gledes dage
Over min sommers hete natt.

Blir til et sverd, som truer
Og min lengsel kuer,
Så deres rop forstummer bort.

Blir til en fugl, som spiler
Sin vinge ut og iler
Over mine drømmers valmuekratt.»

Juels dikt har sterke erotisk undertoner. Hun skrev ærlig om lengsel, lyst og kvinners seksualitet. Når jeg leser Dagny Juels tekster slår det meg hvor annerledes alt kunne ha vært om Juel hadde blitt lest og hyllet på samme måte som hennes samtidige menns erotiske og lystbetonte diktning. Hvilken forskjell ville det ha gjort om 14 år gamle jenter hadde hatt muligheten til å lese Juels tekster i 1895 (og for den saks skyld i 1955), og sett kvinnelig seksualitet bli beskrevet av en kvinne?

Det gikk mer enn hundre år fra Juel skrev diktene til de første gang ble utgitt.

I 1996 ga Kulturforlaget BRAK ut Dagny Juels samlede verker.

Dette var første gang Dagny Juels dikt ble utgitt på norsk – 95 år etter at hun døde.

<https://www.nb.no/items/10882af4ab4c6efe5fa86962c79b7ee0...>

Blomster på Dagny Juels grav

https://radio.nrk.no/.../l_a6f93971-5ff0-4052-b939...

Foto: Ukjent

Gleditsch-prosjektets julekalender er laget i samarbeid med [Soroptimist International](#)

[Norway](#) , [Stiftelsen Dam](#) og [Kulturrådet](#)

